

Мар'яна С. Шкода*

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ СИСТЕМ КЛАСТЕРНОГО ПАРТНЕРСТВА В НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

У статті проаналізовано та виявлено тенденції формування та розвитку систем кластерного партнерства в національній економіці, які зумовлені циклічністю світового економічного розвитку і рівнем розвитку країни, а також темпами змін технології та характером змін у виробництві. Проаналізовано розвиток IT-кластерів в Україні в часовому та просторовому континуумі, який демонструє, що першопроходьцями є Львівський та Харківський IT-кластери, які й на сьогодні, в умовах війни, є лідерами за рівнем організації та масштабами діяльності. Охарактеризовано тенденції розвитку технопарків, індустріальних парків, бізнес-інкубаторів як бази підґрунтя активізації інноваційного розвитку систем кластерного партнерства в національній економіці. Наведено статистику кількості юридичних осіб за організаційно-правовими формами за 2020-2022 рр.. Досліджено наявність асоціацій, концернів, консорціумів, кооперативів (з них виробничих, обслуговуючих, споживчих, сільськогосподарських виробничих, сільськогосподарських обслуговуючих) як кластерної форми інтеграції бізнесу за 2020-2022 рр. в усіх регіонах України. Здійснено структуризацію характерних рис і параметрів організаційно-правових форм управління як основи для побудови систем кластерного партнерства, що дозволяє виконувати організаційно-функціональне прогнозування в галузях економіки, обирати оптимальну форму співробітництва різного ступеня інтегрованості залежно від мети, наявного потенціалу, сфер діяльності, ступеня інтегрованості, виробничої спрямованості, необхідності організаційної автономії, державного регулювання діяльності відповідно до специфіки правового статусу, передбаченої законодавством України.

Ключові слова: кластерні угруповання, інтеграція бізнесу, технопарк, індустріальний парк, асоціація, корпорація, концерн, консорціум, організаційно-правові форми господарювання.

Рис. 3. Табл. 2. Літ. 19.

DOI: 10.32752/1993-6788-2023-1-260-98-110

Mariana S. Shkoda

CURRENT TENDENCIES OF THE FORMATION AND DEVELOPMENT OF CLUSTER PARTNERSHIP SYSTEMS IN THE NATIONAL ECONOMY

The article analyses and reveals trends in the formation and development of cluster partnership systems in the national economy, which are determined by the cyclicity of world economic development and the level of development of the country, as well as the pace of technology changes and the nature of changes in production. The development of IT clusters in Ukraine has been analysed in a temporal and spatial continuum, which demonstrates that the pioneers are the Lviv and Kharkiv IT clusters, which even today, in the conditions of war, are leaders in terms of the level of organization and scale of activity. The development trends of technology parks, industrial parks, and business incubators are characterized as the basis for the activation of innovative development of cluster partnership systems in the national economy. The statistics of the number of legal entities by organizational and legal forms for 2020-2022 are provided. The presence of associations, concerns, consortia, cooperatives (including production, service, consumer, agricultural production, agricultural service) as a cluster form of business integration for 2020-2022 is investigated. in all

* Kyiv National University of Technologies and Design. Ukraine.

regions of Ukraine. The structuring of the characteristic features and parameters of the organizational and legal forms of management as a basis for building cluster partnership systems, which allows to perform organizational and functional forecasting in economic sectors, to choose the optimal form of cooperation of various degrees of integration depending on the purpose, available potential, spheres of activity, degree of integration, production orientation, the need for organizational autonomy, state regulation of activity in accordance with the specifics of the legal status provided for by the legislation of Ukraine.

Keywords: cluster groups, business integration, technology park, industrial park, association, corporation, concern, consortium, organizational and legal forms of business.

Peer-reviewed, approved and placed: 1202.2023.

Постановка проблеми. Зважаючи на мережевий характер структури системи кластерного партнерства, яка об'єднує в рамках тріади науку, освіту і бізнес на основі законів інтеграції та квазіінтеграції і є осередком інноваційної діяльності, вона все частіше відіграє ключову роль у реалізації національної кластерної політики.

Кластерні угруповання у формі стратегічних альянсів, асоціацій та мережевих організацій відіграють активну роль у розробленні та впровадженні політики та послуг кластерного партнерства, а також у внеску провідних кластерних утворень у реалізації пріоритетів державної політики. Таке залучення варто надалі заохочувати та підтримувати для створення систем кластерного партнерства, стійких до зовнішніх «ударів» та викликів у кожній промисловій екосистемі.

Відсутність в Україні на рівні закону регламентації створення, організаційно-правових форм та важелів державної підтримки кластерного партнерства зумовлює актуальність аналізу та виявлення сучасних тенденцій формування та розвитку систем кластерного партнерства в національній економіці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Перші зусилля з формування кластерів в Україні доклали ентузіасти від науки та бізнесу в регіоні Поділля ще в середині 1990-х років. У липні 1998 року ними була створена асоціація «Поділля Перший». Асоціація ставила перед собою такі завдання:

- створення та підтримка галузевих промислових кластерів;
- підтримка та розвиток міжсекторного діалогу і партнерства;
- проведення соціально-економічного аналізу Подільського регіону;
- реалізація освітніх проєктів для молоді та бізнесу;
- впровадження інноваційних технологій в освіті;
- сприяння співробітництву бізнесу та науково-освітніх закладів;
- діяльність Центру в реалізації Європейського вибору України, налагодження транскордонної та міжрегіональної співпраці, участь у просторових програмах Європейського Союзу.

З 1999 року на базі Асоціації було створено Центр соціально-економічних досліджень Подільського регіону [13].

Перший в Україні будівельний кластер, з'явився у 1998 році. Можливість створення і розвитку будівельного кластера в Хмельницькій області пояснюється наявністю на території області корисних копалин, які

використовуються в будівельній індустрії, науково-виробничій бази, а також великими потоками фінансових ресурсів, що проходять через великі гуртові ринки [11, 13].

Формування поряд із будівельним супутніх кластерів — туристичного, швейного й харчового та їх успішне функціонування підтверджувало перспективність руху в цьому напрямі не тільки в Подільському регіоні, але й в Україні загалом.

Варто підкреслити, що досвід регіону Поділля став важливою освітньою платформою для освоєння специфіки і перспектив кластеризації національної економіки в Україні.

До числа регіонів, які зуміли домогтися певних успіхів у формуванні кластерних угруповань, треба віднести також Запорізьку, Івано-Франківську, Львівську, Миколаївську, Одеську, Полтавську, Рівненську, Сумську, Тернопільську, Харківську, Херсонську і Черкаську області.

Початок ХХІ ст. характеризується інтенсивним розвитком кластерних партнерств у південних регіонах України — Миколаївській, Одеській та Херсонській областях. Разом з тим, доцільно виділити й Карпатський регіон, серед якого лідерами розвитку кластерних партнерств є Закарпатська, Івано-Франківська та Львівська області. Практично у всіх зазначених регіонах перший етап кластеризації здійснювався за пріоритетними галузями, тобто партнерство бізнесу, науки й влади реалізувалося в секторах швидкого повернення капіталу та отримання прибутку, серед яких можна виділити АПК та машинобудування.

Попри відсутність офіційних статистичних спостережень Держкомстату України щодо кількості кластерних угруповань, є відповідні онлайн платформи, зокрема, «Українські кластери», «YouControl», «Опендатабот» та ін., що надають інформацію з проблематики дослідження і що в свою чергу надає можливість щодо здійснення аналізу та виявленні тенденцій формування та розвитку систем кластерного партнерства в національній економіці.

Метою статті є дослідження тенденцій формування та розвитку систем кластерного партнерства в національній економіці.

Основні результати дослідження. Варто зазначити, що в довоєнний період у багатьох регіонах України вже наявні були різні галузеві та міжгалузеві кластери, зокрема:

- аграрні (українсько-румунський «Перший аграрний кластер» з вирощування плодово-ягідної продукції та розвитку садівництва (Чернівецька обл.), регіональний агропромисловий інноваційний кластер «Агроінновації» і кластер «Натуральне молоко», засновниками якого є 7 сільськогосподарських підприємств Рівненської, Тернопільської та Львівської областей (Рівненська обл.), Регіональний кластер екологічно чистої агропродукції (Полтавська обл.), Сумський кластер екологічно чистої АПК продукції (Сумська обл.), «Полісся» (Волинська обл.);

- промислові (Хмельницький швейний кластер, Вінницький переробно-харчовий кластер, кластер виробництва сувенірів «Сузір'я» і кластер ліжникарства (Закарпатська обл.), кластер біотехнологій (Чернівецька обл.),

кластер деревообробки (Рівненська обл.), кластер «Деревообробного та меблевого виробництва», «Форза» (Львівська обл.), авіаційний, космічної сфери, енергомашинобудівний, фармацевтичний, нано-біотехнологій, охорони здоров'я, бронетехніки, сільськогосподарського машинобудування (Харківська обл.);

- будівельні (Хмельницький, Дніпропетровський, Сумський будівельний кластер);

- туристичні (кластер сільського зеленого туризму «Оберіг» (Хмельницька обл.), Кам'янець-Подільський туристичний кластер (Тернопільська обл.), кластер «Сім чудес України» (Івано-Франківська обл.), туристично-рекреаційні кластери (Житомирська, Волинська обл.), Харківський туристичний кластер);

- кластер альтернативної енергетики та науково-освітній кластер «Технополіс» (Харківська обл.);

- інноваційно-інвестиційний кластер (м. Тернопіль);

- ІТ-кластери, сформовані в двадцяти областях України;

- національні інноваційні кластери («Нові технології природокористування» (Донецька обл.), «Нові машини» (Дніпропетровська обл.), «Енергетика сталого розвитку» і «Технології інноваційного суспільства» (м. Київ, Політехника), «Інноваційна культура суспільства» (м. Київ, КНУ імені Тараса Шевченка), «Нові продукти харчування» (Київська обл.), «Родючість ґрунтів» (Миколаївська обл.);

- транспортно-логістичний кластер Закарпаття, кластер «Транзитний потенціал України» (м. Одеса) та ін. [16].

На сьогодні, зареєстровані в Україні кластерні угруповання представляють здебільшого такі види економічної діяльності, як:

- ІТ – 31%;

- АПК – 16%;

- деревообробна та меблева промисловість – 13%;

- енергетика – 10%;

- аерокосмічна галузь – 6% та ін.

Найбільш розвинутими та масовими, за результатами дослідження, є ІТ-кластери.

На рис. 1. проаналізовано розвиток ІТ-кластерів в Україні в часовому та просторовому континуумі, який демонструє, що першопроходцями є Львівський та Харківський ІТ-кластери, які й на сьогодні, в умовах війни, є лідерами за рівнем організації та масштабами діяльності.

Серед промислових кластерів відомими є кластери автомобільної галузі «Закарпаття», Херсонський бізнес-кластер (інжиніринг) та меблевий кластер Рівненщини.

Варто виділити такі сформовані системи кластерного партнерства в Україні, як ТОВ СП «Нібулон», перший інноваційний парк в Україні UNIT.City та Агроіндустріальний холдинг МХП.

ТОВ СП «Нібулон» – один із лідерів українського аграрного ринку, який займається виробництвом і експортом зернових, логістикою, суднобудівництвом. В довоєнний період земельний банк компанії становив

Map of Russia showing the distribution of IT clusters by region. Callouts identify clusters in various regions with their names, years, and website URLs:

- Ленинградская область:** Ланской IT-кластер (2015 г.) lasc.org
- Ленинградская область:** Ланской IT-кластер (2009 г.) cluster.lv.ru
- Ленинградская область:** Терновский IT-кластер (2017 г.) cluster.to.ru
- Ленинградская область:** Ивано-Франковский IT-кластер (2016 г.) i-cluster.ru
- Ленинградская область:** Черновский IT-кластер (2015 г.) cyl.org.ua
- Ленинградская область:** Холмский IT-кластер (2018 г.) it.km.ua
- Ленинградская область:** Острельский IT-кластер (2015 г.) i-cluster.od.ua
- Ленинградская область:** Ринский IT-кластер (2018 г.) cluster.rv.ua
- Ленинградская область:** Кинский IT-кластер (2018 г.) cluster.kin.ua
- Ленинградская область:** Черновский IT-кластер (2017 г.) cluster.dn.ua
- Ленинградская область:** Конюховский IT-кластер (2015 г.) cluster.ok.ua
- Ленинградская область:** Конюховский IT-кластер (2021 г.) itclusterpolzova.datatof.ru
- Ленинградская область:** Харковский IT-кластер (2015 г.) i-charikov.net
- Ленинградская область:** Дмитровский IT-кластер (2015 г.) i-dnipro.org
- Ленинградская область:** Мариупольский IT-кластер (2017 г.) mariupol.spsco.ua
- Ленинградская область:** Запорожский IT-кластер (2020 г.) i-cluster.online
- Ленинградская область:** Херсонский IT-кластер (2018 г.) itb3.com
- Ленинградская область:** Миколаевский IT-кластер (2017 г.) cluster.mik.ua

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ № 2 (260), 2023

Підтримка розвитку систем кластерного партнерства може бути як інформаційно-консультаційною (платформи для розвитку кластерного партнерства, бізнес-центри), фінансовою, представницькою (асоціації та координаційні центри, що надають послуги з розвитку кластерних угруповань), інноваційною (бізнес-інкубатори, наукові парки, технополіси, технопарки, інноваційні фонди та ін.), що виступають одночасно і фактором, і результатом розвитку систем кластерного партнерства в частині посилення наявних інтегрованих структур, здатних максимально вигідно представити сильні сторони конкурентоздатності як регіону, так і галузі, а також сприяти інноваційному розвитку національної економіки загалом.

Особливу увагу варто приділити розвитку технопарків, індустріальних парків, бізнес-інкубаторів як бази підґрунтя активізації інноваційного розвитку систем кластерного партнерства в національній економіці.

Перший технопарк в Україні був створений ще у 1998 році. Пік розвитку технопарків припав на 2000-2005 рр. За даними Мінекономіки, в Україні число технопарків загалом досягає 86 за 2019 р., переважна кількість яких сконцентрована в м. Києві (33). Порівняно з 2017 роком, у 2019 році їх кількість зросла в 5 областях – у Полтавській (+6), у Житомирській (+2), Рівненській, Херсонській та Чернівецькій (+1). Короткий аналіз становлення технопарків подано в табл. 1.

Таблиця 1. Короткий аналіз розвитку технопарків в Україні,
систематизовано автором за даними Мінекономіки, режим доступу:
<https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>

№	Технопарк	Дата реєстрації
1	“Інститут електрозварювання ім. Є.О. Патона” (м. Київ)	липень 2000
2	“Інститут монокристалів” (м. Харків)	липень 2000
3	“Напівпровідникові технології і матеріали, оптоелектроніка та сенсорна техніка” (м. Київ)	червень 2001
4	“Вуглемаш” (м. Донецьк)	листопад 2001
5	“Інститут технічної теплофізики” (м. Київ)	вересень 2002
6	“Укрінфотех” (м. Київ)	листопад 2002
7	“Київська політехніка” (м. Київ)	червень 2003
8	“Інтелектуальні інформаційні технології” (м. Київ)	грудень 2003
9	“Яворів” (Львівська область)	серпень 2007
10	“Агротехнопарк” (м. Київ)	жовтень 2007
11	“Текстиль” (м. Херсон)	грудень 2007
12	“Машинобудівні технології” (м. Дніпропетровськ)	листопад 2008
13	“Наукові і навчальні прилади” (м. Суми)	-
14	“Ресурси Донбасу” (м. Донецьк)	-
15	“Український мікробіологічний центр синтезу та новітніх технологій” (УМБІЦЕНТ) (м. Одеса)	-

Після затвердження Закону України «Про індустріальні парки» від 21.06.2012 р. № 5018-VI в Україні розпочався процес розбудови мережі

індустріальних парків. Першими індустріальними парками в Україні стали «Коростень» у Коростені, «Соломоново» на Закарпатті, «Львівський індустріальний парк «Рясне-2» та «Свема» в Шостці. Активними фазами реєстрації індустріальних парків в Україні стали 2014 і 2017–2018 рр. (рис. 2).

Рис. 2. Розвиток індустріальних парків за 2014–2021 рр., систематизовано автором за даними Мінекономіки, режим доступу: <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>

Відповідно до Закону України «Про індустріальні парки», починаючи з 2013 року, до Реєстру індустріальних парків включено 52 індустріальні парки, у 25 з них визначено керуючі компанії, а у 8 парках є учасники. Проте з наведеної кількості індустріальних парків, що наразі зареєстровані в Україні, дійсно функціонуючими є одиниці (рис. 3).

За 2016–2020 рр. в Україні збільшилась кількість бізнес-інкубаторів: з 47 до 54 інноваційних структур.

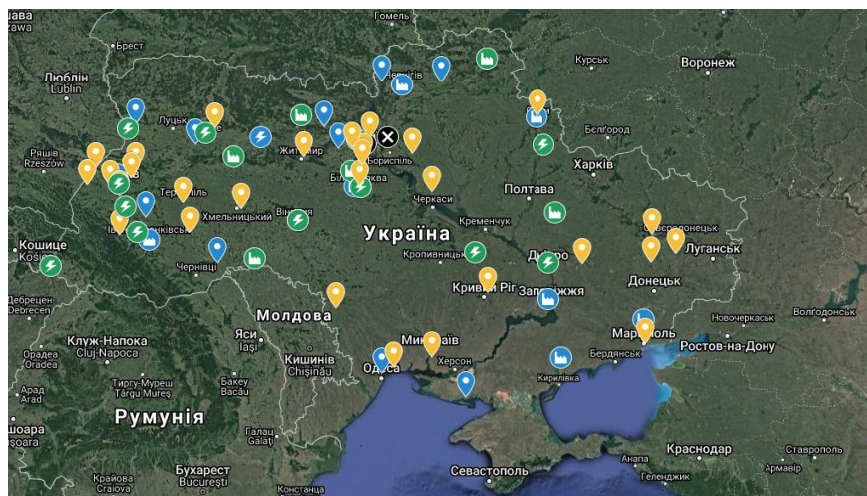
Станом на кінець 2020 року найбільша кількість бізнес-інкубаторів зосереджена була в Дніпропетровській та Запорізькій областях (7 та 6 інноваційних структур відповідно).

Найбільш успішними бізнес-інкубаторами України можна вважати Eastlabs; Founder Institute; iHUB (Уряд Норвегії спільно з SIVA (Державна корпорація індустріального розвитку Норвегії) і Торгово-промисловою палатою України; GrowthUp (консалтингова компанія Bay View Innovations); Polyteco (НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського»), а також Wannabiz, Happy Farm, Voomy IT-парк.

Загалом в Україні сумарно найбільша кількість у 2020 році технологічних, індустріальних парків, а також бізнес-інкубаторів припадає на м. Київ (налічує загалом 40 інноваційних структур) та на Харківську і Донецьку області (18 і 11 інноваційних структур відповідно).

За даними інформаційних джерел, за останні роки кластери в Україні юридично оформлюються переважно у формі асоціацій або громадських організацій.

Так, в табл. 2 наведено статистику кількості юридичних осіб за організаційно-правовими формами за 2020–2022 рр., де можна спостерігати, що кількість асоціацій останніми роками в Україні попри війну збільшується.

IP "Dolyna", IP "IPark", IP "Kryvbas", IP "Zhytomyr-East", IP "Pavograd", IP "Yavorivskiy", IP "Zolotonosha", IP "Kamianka Buzkyi", IP "Limanskiy", IP "Sigma Park Yarychiv", IP "Kiyvshchyna", IP "Technocity", IP "Zahid Resurs", IP "Ternopil", IP "Bila Tserkva 2", IP "Energy", IP Sumy, IP "AzovAquaInvest", IP Khmelnytskyi, IP Podilsk, IP Business Prime, IP Chortkiv-West, IP Glass City, IP East region, IP Paton, Rivne industrial park, E40 Industrial Park, IP Soltanivka. IP "Ryadne-2", IP "Solomonovo", IP "Trostanets", IP "Myrotskye", IP "Novyi Rozdil", IP "Novovolynsk", IP "Bila Tserkva", IP "Oleksandriya", IP "Innovation Forpost", IP Winter Sport, IP Sparrow Park Lviv, IP Kronospan Rivne, IP Kalush Industrial HUB, IP Mostyska Dry Port IP "Slavuta", IP "Korosten", IP "Svema", IP "Vinnytsia Industrial Park", IP "Novodnistrovsk", IP "Fastindustry", IP "Vinnytsia Cluster of Refrigeration Engineering", IP "Lannivskiy". IP "Burshtyn", IP Lviv-Pustomyty, IP of Agrovesna BC, IP Menskiy, IP Liberty, IP Slavutych, IP Volodymyr Volynskiy, IP SkadovskIndustrialInvest, IP Kuyalnik, IP Khotyn Invest, IP Malyn-Zakhid. IP "Ukrekolain". IP of "BVAK", IP "Patriot", IP "Cheksil", IP of "Zaporozhcrane", IP of CMF, IP "Bila Tserkva (land plot 2)", IP "Arkan.Precarpathian Industrial Park", IP Melitopol, PUIP, IP "BIONIC Hill".

- включені в реєстр Індустріальних парків України
 - не включені до реєстру

Рис. 3. Карта індустріальних парків України станом на 2020 р.,
 систематизовано автором за даними Мінекономіки, режим доступу:
<https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>

За 2020–2022 рр. загальна кількість асоціацій по Україні зросла на 1,4 %, або на 34 юридичних осіб по регіонах України та на 82 асоціації по м. Києву. Найбільша кількість асоціацій у 2022 році зосереджена в м. Києві та в таких областях, як: Одеська, Дніпропетровська і Львівська області.

Досліджуючи наявність кооперативів (з них виробничих, обслуговуючих, споживчих, сільськогосподарських виробничих, сільськогосподарських обслуговуючих) як кластерної форми інтеграції бізнесу, встановлено, що за 2020–2022 рр. кількість кооперативів зросла в усіх регіонах України на 787 юридичні особи.

Щодо кластерних партнерств у формі кооперативів необхідно зазначити, що вони здебільшого поширені в АПК та в комплексному обслуговуванні об'єктів, серед них найбільш відомі такі: Сільськогосподарський Обслуговуючий Кооператив "Український Кластер Виробників Равликів", Сільськогосподарський Обслуговуючий Кооператив "Агропереробний Кластер", Обслуговуючий Кооператив "Житлово-Будівельний Кооператив "Кластер", Обслуговуючий Кооператив "Житлово-Будівельний Кооператив "Кластер Інформаційних Технологій та Бізнес-Послуг".

Таблиця 2. Кількість юридичних осіб за організаційно-правовими формами господарювання в Україні за 2020-2022 рр., систематизовано автором за даними Державної служби статистики України, режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

	2020	2021	2022	Відносне відх., %	
				2021/2020	2022/2021
Усього юридичних осіб	1 390 292	1 433 833	1 437 009	3,13	0,22
у тому числі:					
фермерське господарство	47 735	48 765	48 868	2,16	0,21
приватне підприємство	200 127	200 044	199 963	-0,04	-0,04
державне підприємство	3 719	3 681	3 664	-1,02	-0,46
казенне підприємство	32	30	30	-6,25	0,00
комунальне підприємство	14 172	14 221	14 188	0,35	-0,23
доірнє підприємство	11 570	11 475	11 462	-0,82	-0,11
иноземне підприємство	627	624	624	-0,48	0,00
підприємство об'єднання громадян (релігійної організації, профспілки)	3 324	3 381	3 378	1,71	-0,09
підприємство споживчої кооперації	1 166	1 128	1 121	-3,26	-0,62
акціонерні товариства	13 752	13 660	13 648	-0,67	-0,09
з них:					
публічне акціонерне товариство	1 290	1 210	1 654	-6,20	36,69
приватне акціонерне товариство	5 377	5 318	4 783	-1,10	-10,06
товариство з обмеженою відповідальністю	704 389	740 452	743 682	5,12	0,44
товариство з додатковою відповідальністю	1 513	1 510	1 511	-0,20	0,07
повне товариство	1 307	1 299	1 297		
командитне товариство	371	369	370	-0,54	0,27
Кооперативи	28 550	29 274	29 337	2,54	0,22
виробничий	2 195	2 184	2 181	-0,50	-0,14
обслуговуючий	20 005	20 712	20 776	3,53	0,31
споживчий	776	775	776	-0,13	0,13
сільськогосподарський виробничий	1 002	1 003	1 001	0,10	-0,20
сільськогосподарський обслуговуючий	1 283	1 282	1 274	-0,08	-0,62
державна організація (установа, заклад)	10 924	10 006	9 924	-8,40	-0,82
комунальна організація (установа, заклад)	58 783	58 383	58 195	-0,68	-0,32
приватна організація (установа, заклад)	1 326	1 435	1 444	8,22	0,63

Закінчення табл. 2

	2020	2021	2022	Відносне відх., %	Відносне відх., %
організація (установа, заклад) об'єднання громадян (релігійної організації, профспілки, споживчої кооперації тощо)	1 495	1 478	1 478	-1,14	0,00
асоціація	2 483	2 515	2 517	1,29	0,08
корпорація	554	554	553	0,00	-0,18
консорціум	101	149	154	47,52	3,36
концерн	186	187	187	0,54	0,00
спілка споживчих товариств	314	309	309	-1,59	0,00
інші об'єднання юридичних осіб	742	743	742	0,13	-0,13
товарна біржа	622	590	588	-5,14	-0,34
кредитна спілка	1 054	1 046	1 044	-0,76	-0,19
недержавний пенсійний фонд	74	73	73	-1,35	0,00
політична партія	15 383	14 774	14 630	-3,96	-0,97
громадська організація	92 150	96 258	96 543	4,46	0,30
громадська спілка	1 860	2 041	2 071	9,73	1,47
релігійна організація	26 611	26 881	26 915	1,01	0,13
профспілка, об'єднання профспілок	28 692	28 967	28 792	0,96	-0,60
творча спілка (інша професійна організація)	317	317	318	0,00	0,32
благотворна організація	19 755	20 449	20 498	3,51	0,24
об'єднання співвласників багатоквартирного будинку	35 055	37 435	37 695	6,79	0,69
орган самоорганізації населення	1 645	1 721	1 730	4,62	0,52

Найбільша кількість корпорацій у 2022 році зосереджена в м. Києві та в таких областях, як: Дніпропетровська, Донецька та Харківська області. Коли порівняти статистичні дані з 2020 роком, то видно, що кількість корпорацій незначно зменшилась.

Найбільш відомими кластерними партнерствами у формі корпорацій є корпорація «Науковий парк «Інноваційно-інвестиційний кластер Тернопілля» та Авіаційний кластер корпорації «Українська авіабудівна компанія».

Щодо розвитку концернів, найбільша їх кількість у 2020 році зосереджена в м. Києві (41), а також в Дніпропетровській області – 23, Донецькій та Харківській областях – 22 концерни. Втім, зазначимо, що за величиною питомої ваги корпорацій у загальній кількості суб'єктів ЄДРПОУ явних лідерів немає.

Проте, незважаючи на малу кількість юридичних осіб у формі концернів, розвиток систем кластерного партнерства можна вважати позитивним у цій формі за останні роки, особливо в галузі машинобудування. Необхідно виділити Держконцерн «Укроборонпром», який налічує в своєму складі декілька кластерів галузі машинобудування: Авіаційний кластер корпорації «Українська авіабудівна компанія», Кластер радіолокації, радіозв'язку та спеціального приладобудування, Кластер високоточного озброєння та боеприпасів та Бронетанковий кластер.

Висновки. Можемо підсумувати, що кластерний розвиток у країні дуже гальмує відсутність законодавчої бази, проте наявні інтеграції бізнесу створюють сприятливе середовище й виступають драйверами розвитку систем кластерного партнерства в національній економіці, а налагодженість і результативність їх діяльності є показником для потенційних учасників кластерного партнерства.

Разом з тим, кластеризація національної економіки належить до перспектив розвитку систем кластерного партнерства в регіонах, зокрема в галузі машинобудування як найбільш інноваційно активній.

1. European Innovation Scoreboard 2003. European Commission, 2003. Nov. 2003.
2. Keller M., Reingruber I., Dermastia M., Bersier J. & Meierzu Koecker G. Smart Specialization Strategies (S3) and Clusters—An Innovation Model for Transformative Activities., Working Paper, University for Applied Physics Lausanne, 2018.
3. Ketels C., Lindqvist G., Solvell O. Strengthening clusters and competitiveness in Europe. The role of cluster organizations. The Cluster Observatory. October 2012. 50 p.
4. Lindqvist G., Ketels C., Solvell O. The Cluster Initiative Greenbook 2.0. Stockholm: Ivory Tower Publishers, 2013. P. 55.
5. Porter M. E. Clusters of Innovation Initiative: Regional Foundations of U.S. Competitiveness. Washington, DC: Council on Competitiveness, 2005.
6. System of National Accounts 2008. European Communities. International Monetary Fund, Organisation for Economic Co-operation and Development, United Nations and World Bank, 2009. 722 p.
7. The Cluster Observatory and Cluster Mapping. URL: <http://www.clusterobservatory.eu/csc>.
8. The European Cluster Collaboration Platform. URL: <https://clustercollaboration.eu/eu-cluster-partnerships/escp-4i>.
9. The European Network for Social and Economic Research (ENSR). URL: <https://www.ensr.eu/ensr-newsletter-december-2020>.

10. Shkoda M. Economic indicators of development cluster partnership systems of the national economy. *Eurypska Veda – Vedecké asopis* 12. European Science – Scientific journal 31/2020. Podhójska. P. 85–93.
11. Shkoda M. Institutional implementation of socioeconomic development to regions in Ukraine. *Management*. 2017. Vol. 25. C. 80–87.
12. Youcontrol official website. URL: <https://youcontrol.com.ua/>
13. World Development Indicators 2012. The World Bank, 2012. 287 p.
14. Іванов Ю. Б., Пилипенко А. А. Інтеграційний розвиток суб'єктів господарювання: теоретичне обґрунтування та організація управління: Монографія. Х.: ФОП Александрова К.; М.: ВД «ІНЖЕК», 2012. 400 с.
15. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України від 22.03.2012 № 4618-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>.
16. Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків: Закон України від 16.07.1999 № 991-XIV зі змінами і доповненнями від 01.02.2006. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/991-14>.
17. Стратегії розвитку регіонів України на 2021– 2027»: Указ Президента України від 12.01.2020 № 5/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2020>.
18. Про схвалення Концепції реформування державної політики в інноваційній сфері: Розпорядження Кабінету Міністрів України 10.09.2012 № 691-Р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
19. Про схвалення Концепції розвитку національної інноваційної системи: Розпорядження Кабінету Міністрів України 17.06.2009 № 680-р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

1. European Innovation Scoreboard 2003. European Commission, 2003. Nov. 2003.
2. Keller M., Reingruber I., Dermastia M., Bersier J. & Meierzu Koecker G. Smart Specialization Strategies (S3) and Clusters—An Innovation Model for Transformative Activities., Working Paper, University for Applied Physics Lausanne, 2018.
3. Ketels C., Lindqvist G., Solvell O. Strengthening clusters and competitiveness in Europe. The role of cluster organizations. The Cluster Observatory. October 2012. 50 p.
4. Lindqvist G., Ketels C., Solvell O. The Cluster Initiative Greenbook 2.0. Stockholm: Ivory Tower Publishers, 2013. P. 55.
5. Porter M. E. Clusters of Innovation Initiative: Regional Foundations of U.S. Competitiveness. Washington, DC: Council on Competitiveness, 2005.
6. System of National Accounts 2008. European Communities. International Monetary Fund, Organisation for Economic Co-operation and Development, United Nations and World Bank, 2009. 722 p.
7. The Cluster Observatory and Cluster Mapping. URL: <http://www.clusterobservatory.eu/csc>.
8. The European Cluster Collaboration Platform. URL: <https://clustercollaboration.eu/eu-cluster-partnerships/escp-4i>.
9. The European Network for Social and Economic Research (ENSR). URL: <https://www.ensr.eu/ensr-newsletter-december-2020>.
10. Shkoda M. Economic indicators of development cluster partnership systems of the national economy. *Eurypska Veda – Vedecké asopis* 12. European Science – Scientific journal 31/2020. Podhójska. P. 85–93.
11. Shkoda M. Institutional implementation of socioeconomic development to regions in Ukraine. *Management*. 2017. Vol. 25. C. 80–87.
12. Youcontrol official website. URL: <https://youcontrol.com.ua/>
13. World Development Indicators 2012. The World Bank, 2012. 287 p.
13. Іванов Ю. Б., Пилипенко А. А. Інтеграційний розвиток суб'єктів господарювання: теоретичне обґрунтування та організація управління: Монографія. Х.: ФОП Александрова К.; М.: ВД «ІНЖЕК», 2012. 400 с.
14. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України від 22.03.2012 № 4618-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>.
15. Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків: Закон України від 16.07.1999 № 991-XIV зі змінами і доповненнями від 01.02.2006. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/991-14>.
16. Стратегії розвитку регіонів України на 2021– 2027»: Указ Президента України від 12.01.2020 № 5/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2020>.

17. Pro skhvalennia Kontseptsii reformuvannia derzhavnoi polityky v innovatsiinii sferi: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy 10.09.2012 № 691-R. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

18. Pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku natsionalnoi innovatsiinoi systemy: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy 17.06.2009 № 680-r. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.